

Miért szép?

Ez a címe az előttem fekvő vaskos kötetnek, mely a 20. század modern verseiből ad ízelítőt és a két nyelven (eredetiben és fordításban) közölt művek után költők, műfordítók, versértők érdekes műhelytanulmányok vagy elemzések keretében próbálnak válaszolni a címben feltett kérdésre. E kérdés ma is sokszor hangzik el író-olvasó találkozókon, verskedvelők baráti összejövetelein.

Miért szép a vers? Hogyan keressük meg a versekben a szépet? Erre próbál rávezetni ez a könyv. Nincs általános, mindenre ráhúzható sémája. A szépség fogalmáról is eltérőek a vélemények. Vas István például Konsztantinosz Kavafisz: Egy kisázsiai községben című versét elemzve a végső következtetés helyett újra kérdez, hogy aztán maga adja meg az elgondolkoztató választ: „Dehát egyáltalában szép-e Kavafisznak ez a verse? Nem, ez nem szép vers, ez jó vers — nagy vers... Egy vers értéke nincs feltétlenül egyenes arányban a szépségével. Sőt, kivételes esetekben nincs is azzal összefüggésben.”

Eörsi István Majakovszkij: Szergej Jeszenyinek című verséről szólva, írása elején kijelenti, hogy: „Majakovszkij minden bizonnyal harsány kacajra fakadna, ha azzal gyanúsítaná ezt a versét, hogy szép. Hiszen ő nem szép verset akart írni, hanem pontos és jó szöveget”. Eörsi aztán szinte sorról sorra mesterien elemzi a verset és feltárja metaforikus szépségét, morális értékét.

Eppen ezért jelent a kötet többet a szokványos antológiánál és a száraz „tudományos” verselemzéseket erőltető iskolai segédanyagoknál. Költők, műfordítások egyéni véleménye hangzik el a költőről és verséről. Mindenki a maga módján mondja el, miért tetszett neki a vers, közben

bepillantást nyújtanak az átlagolvasónak a modern költészet „érthetetlenek” tűnő világába. Igaz, a vers és az elemzés elolvasása után még nem biztos, hogy az olvasó is szépek találja a verset. Mert „minden vers egyéniség és minden olvasója is egyéniség. És egyáltalán nem biztos, hogy az egyik egyéniségnek, az olvasónak, mindig, minden találkozáskor ugyanaz lesz a benyomása a másik egyéniségről, a versről”.

Ma már csodálkozunk azon, hogy Adyt a saját korában egyebek között az érthetlenséggel is vádolták. A modern szó használata, különösen a költészet kapcsán sok olvasót elriaszt, mert csak az extrém dolgokat látja és csak a felszín után ítél. A modernség azonban elsősorban korszerűség, önmagunk és a körülöttünk levő világ vállalása. És éppen ebben van e könyvnek a rendkívüli haszna, hogy a 20. század legjelesebb modern költőinek egy-egy jellegzetes művén keresztül mutat rá a korszerűsége. Éppen úgy, ahogy az iskolában is a klasszikus, zárt versformákat a legjelesebbektől tanultuk el és nem az epigonoktól.

Ötvenkét költő, a 20. századi líra kiemelkedő egyéniségei kaptak helyet a kötetben: Apollinaire, Eliot, Bagrickij, Rilke, Ungaretti, Lorca, Brecht, Quasimodo, Zabolockij, Jevtusenko stb. A cseh és a szlovák költészetet Wolker, Nezval és Novomeský képviselik.

Persze e kötet nem ad, de nem is adhat teljes képet a modern költészetéről. Hiányaival — amint az előszóban olvashatjuk — a kötet szerkesztői is tisztában vannak, de hasznosságát senki sem vitathatja. Ablakot nyit a modern líra sokszor nehezen megközelíthető csúcspontjára. Jó szolgálatot tesz a könyv a Versbarátok Köre tagjainak, akik az évi négy előfizetett verseskötet után jutalomként ingyen kapták meg.

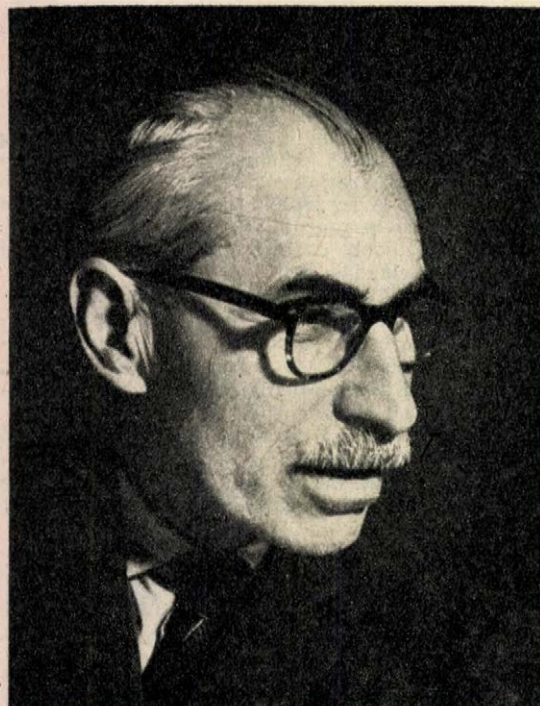
OZSVALD ÁRPÁD

Tersánszky J. Jenő Kakuk Marci című bohózatát színpadra állítani, be kell vallanom, nem kis feladatot jelent a rendezőnek, de nehéz helyzet elé állítja a színészt is. Ugyanis olyan regényhősről van szó, akit csaknem mindenki ismer. Furcsán hangzik, de úgy gondolom, éppen ez a dicséretet érdemlő olvasottság több helyen kikezdehető. Először is ott, hogy a regényt többnyire középiskolás korunkban olvastuk, a zsené pedig ritkán képes a nemesebb esztétikai értékek kiszűrésére, inkább hajlamos megjegyezni a cselekmény pikantériáját, szexét és naturalizmusát. Másodsorú ismereteinket az irodalomesztétika zavaros kategorizálásai jelentősen befolyásolták úgy a múltban, mint ahogy befolyásolják ma is. Tersánszky stílusát pedig a mai napig nem sikerül határozott „stíluskalodába” zárni, nem is csoda: „hiszen

CSONTOS VILMOS: Gyalogút

Részlet a költő önéletrajzi regényéből

Csontos Vilmos csehszlovákiai magyar költő e hónapban ünnepelte születésének 65. évfordulóját. Születésnapja alkalmából mi is erőt, egészséget, alkotókedvet és további termékeny éveket kívánunk a népszerű költőnek.

Magas növésű, eléggé fejlett gyerek voltam tizenhárom éves koromban. Aki megmustrált, rögtön láthatta, hogy milyen munkára vagyok alkalmas. Ennek köszönhettem, hogy a napszám-ban elkerültem társaimtól. Ökröket vezetni küldtek, mégpedig éppen Herceg bácsi idősebb fiához, Jánoshoz. Azt hittem, ő is olyan jó ember, mint az édesapja. Hegyes, dombos határ volt az uraság is, akár a mi falunk határa. Egy meredek hegyoldalon szántottak a béresek, János bácsi is négy ökröt fogott az eke elé, mégsem boldogult. A csipolyagos föld nem vette be az ekét, s ennek következtében nem tudtam, hogy a rettenetes káromkodás a földnek szól-e, vagy az ökröknek, vagy pedig nekem. Kegyetlen dolognak találtam az ökrövezetést. Féltem a hatalmas szarvú magyar ökröktől: lépten-nyomon azt vártam, mikor nyársálnak fel szarvuk hegyére, mivel azok állandóan ott kalimpáltak mögöttem. Hát inkább az ökröket figyeltem, nem a barátát, ahol menniük kellett volna. Délután már az anyám istenit szidta János bácsi. Később a Szűz Máriát emlegette az összes szentségeivel együtt. Estére pedig megígérte, hogy ha másnap nem forgatom magamat jobban, felpofoz!

Anyámnak elpanaszoltam napi keserveimet, s másnap otthon fogott, hogy elkerüljem János bácsi pofonjait.

Attól a naptól kezdve gondolkozni kezdtem, nem volna-e érdemesebb valamilyen mesterségre menni. Megállapítottam, hogy nincs a közelben kalapos, milyen jó lenne a szobában dolgozni, télen a melegen, nyáron meg a hűvösön. Még többet is kereshetnék, mint akármelyik napszám.

Ettől a gondolattól nem tudtam többé szabadulni. Elmondtam édesanyámnak is tervemet, úgy módosítva, hogy mindegy akármilyen mesterség is lesz, csak ne kelljen örökké napszám-ba járni. Anyám elgondolkozott szavaimon, s csak annyit mondott, hogy beszél édesapámmal. Néhány nap múlva megtudtam, hogy édesapámnak nem volt inyere a dolog, azt hozta fel, hogy most hagynám itt, amikor már anyámat helyettesíteni tudom a marokszedésben. Sőt néha

már a kaszát is próbálgatom. Kelletlenül adtam igazat szüleimnek, s egy darabig hallgattam.

A nyáron tehát markot szedtem. Anyám volt elszegődve, de már én helyettesítettem. Szüleim nagy örömeire bírtam az aratást, a meleget, s ha kellett, a záport is.

A cséplésben már nagyon kifáradtam, s újra eltökéltem, hogy inasnak megyek. Mindegy már, akármilyen szakma is lesz, csak ne kelljen korán kelni és későn feküdni. Nehéznek találtam az aratást a kevés alvás következtében. Hiszen ahogy pítymallott, már a dűlőúton ballagtunk, s amíg láttunk, nem hagyhattuk ott a mezőt.

Szeptember 8-án volt a Kisasszony-napi vásár Szelizen. Anyám oda készült. Addig kértem, amíg meg nem ígérte, hogy magával visz. Gyalog ment a sok vásáros nép Szelizre, amely három-négy kilométernyire volt hozzánk. Az úton azt is megígérte édesanyám, hogy vesz nekem egy pantallót, ha mégis úgy adódna, hogy inas lennék valahol, ne csizmában kelljen ott hagnia. Volt már egy pár csizmám s egy pár cipóm, csak a pantalló hiányzott.

A vásári zsvajv szokatlan és érdekes volt. Tehenek bögték, malacok visítottak, lovak nyerítettek, emberek kiabáltak, alkudoztak. Egy gyerek szüntelenül azt kiabálta, hogy: Friss vizet! Friss vizet! Odébb egy sátor alatt valamilyen kereskedő meg azt, hogy: hét az ára, minden ára hét, hét az ára, darab ára, én vagyok az ő bazarára, hét, hét, darabja csak hét. S ezt csaknem énekelte. Végre ráakadtunk a kirakodó sátrakra. Sok volt az olyan sátor, ahol készruhákat lehetett vásárolni. Válogattunk. Ez szűk, amaz nagy, emez drága. — Alkudni is lehet, jó asszony, kiváló minőség — hallatszott az árusító szava, amikor látta, hogy otthagytuk a sátrát. Végre az egyik sátorban megállapodtunk, sikerült megtalálni a pantallót, ami jó is volt, és az árát sem találta soknak édesanyám.

— No, fiam, a pantalló már megvan, csak a mesterség hiányzik — szólt el magát anyám.

A mester meghallotta:

— Csak nem inasnak készül a fiú?

— Annak biz'a — mosolyintott kicsit felém anyám —, csak azt nem tudjuk, hogy milyen mesterségre — toldotta meg aztán, miközben a mester egészen közel lépett hozzám, s szemügyre vett.

— Jó asszony, adja hozzám szabóinasnak a fiát, sohasem bánja meg.

Osszenéztünk anyámmal, egyikünk sem tudott szóhoz jutni.

— Jó szakma a szabóság, kelendő a portéká-